

Nagy jelentőségű történelmi alkudozás

Az itt közreadott beszélgetés¹ lehetővé teszi, hogy belepillanthassunk abba a sajátos döntéshozási folyamatba, alku- és kompromisszumsorozatba, amellyel az Európai Unió költségvetése készül. Természetesen mindegyik ország kormányzatát erősen befolyásolja az otthoni belpolitikai helyzet, a választópolgárok megítélik, hogy vezetőik mennyit engedtek, vagy mennyit harcoltak ki. A belpolitikai csatározásoknak nálunk is szerves része az uniós költségvetés.

Iván Gáborral, az Európai Ügyek Hivatalának elnökhelyettesével, a költségvetési tárgyalássorozatban részt vevő magyar küldöttség tagjával Udvarhelyi Szabolcs beszélgetett.

– *A folyamatban lévő tárgyalások nagy részén ön is jelen volt. Milyen volt a megbeszélések hangulata?*

– Úgy szokták mondani: ezek a találkozók őszinte és nyílt légkörben zajlottak le. Komolyra fordítva a szót, a felek kölcsönösen megpróbálták felmérni egymás álláspontját és szándékait. Különösen nagy volt a várakozás a tekintetben, hogy a brit elnökség milyen javaslattal fog előállni Budapesten. A soros elnökséget képviselő brit miniszterelnök szemmel láthatóan arra volt kíváncsi, hogy mekkora a mozgáster a visegrádi országok álláspontjával szemben.

– *Ez érthető, hiszen költségvetésről, vagyis pénzről van szó. Hogyan lehetne összefoglalni a vitás kérdéseket, mi a lényege a brit javaslatnak, és mi a visegrádiak elvárásai?*

– A brit elnökség sajnálatos módon mind a mai napig nem tette hivatalosan közzé írásban elképzeléseit arról, hogy milyen módon törekszik a kompromisszumra a két héten belül sorra kerülő európai uniós csúcstalálkozón, ezért ezt a találkozót nem előzték meg olyan konkrét javaslatok, amelyeket elemezni lehetett volna.² Ebből kifolyólag nagyon sok tapogatózás jellemezte a beszélgetést, de a fő kérdések, amelyek kö-

rül a kompromisszumot létre kell hozni, jól láthatók. Ilyen kérdés a költségvetés nagysága, szerkezete és az, hogy mennyi forrást szánjunk a legfontosabb területekre, mint amilyen például a mezőgazdaság vagy a felzárkózási támogatások, a versenyképesség. Kiemelt terület a forrásokhoz való hozzájutás módja, eljárási rendje, vagyis ezeknek a forrásoknak a felhasználása, a felhasználási szabályok alakíthatósága. Ezen kívül – és ez az elnökség szempontjából nagyon érzékeny kérdés – az Egyesült Királyság a közös költségvetésből rendszeresen visszatérítést kap igen rossz nettó pozíciójáért. Ennek a visszatérítésnek a nagysága is kulcskérdés a tárgyalásokon.

– *Úgy hírlik, hogy a britek az új tagállamoknak szánt pénzek rovására szeretnék csökkenteni az uniós költségvetést.*

– Igen, széles körben elterjedtek azok a sajtóhírek, hogy egy kisebb költségvetés árát az új tagállamoknak kellene megfizetniük. Meg kell mondanom, Tony Blair miniszterelnök a pénteki tárgyaláson megerősítette ugyan, hogy a brit elnökség kisebb költségvetésben gondolkodik, de arról nem szólt, hogy ehhez miként lehet eljutni. Az új tagállamok felzárkózási támogatásának csökkentésére megjelent különböző százalékok

¹ A Magyar Rádió Kossuth adóján december 4-én elhangzott beszélgetés szerkesztett változata.

² Időközben nyilvánosságra került a brit javaslat, amelyet a másik 24 ország elutasított, ezért a brit elnökség visszavonta javaslatát azzal, hogy újabbat terjeszt elő.

vagy elképzelések a brit miniszterelnök szájából pénteken nem hangzottak el. Mindazonáltal várható, hogy a brit elnökség olyan javaslatot tesz, amely valóban egy kisebb költségvetést jelent majd. Tony Blair szerint vagy olyan radikális költségvetési reformra van szükség, amely újrastrukturálja a kiadásokat, vagy pedig ha nincs rá mód – és most már idő hiányában sem nagyon van reális esélye –, valahogy csökkenteni kell a költségvetést. Így a jövő hét elején egy kisebb költségvetésre vonatkozó javaslat várható a brit elnökségtől.

– *Nézzük ezt az unió egészének szempontjából! Milyen erőviszonyok vannak az unióban? Mely országok azok, amelyek elméletileg támogathatják a brit elképzeléseket, és melyek azok, amelyek inkább ellenzik vagy semlegesek az ügyben?*

– A nettó befizető tagállamok alapvetően és értehetően érdekeltek a kisebb költségvetésben. Ezek közé tartozik az Egyesült Királyságon kívül Hollandia, Svédország, Németország, Ausztria és részben Franciaország is. Ezek az országok már két évvel ezelőtt közzették azt a javaslatukat, hogy a költségvetés főösszege ne legyen több az uniós nemzeti jövedelem egy százalékánál. Ez a csoport azonban a luxemburgi elnökség ideje alatt gyakorlatilag felbomlott, tehát Franciaország már júniusban határozottan más álláspontot képviselt, mint a brit elnökség, és úgy tűnik, most is azt teszi. Franciaországnak különös érdeke fűződik ahhoz, hogy a brit visszatérítés változzon, tekintettel arra, hogy ennek a visszatérítésnek a legfőbb finanszírozói a franciák. Hollandia és Svédország saját visszatérítést kér, esetenként követel, ami szintén árnyalja a képet. Mindazonáltal látható, hogy a holland–svéd–brit törekvés a kisebb költségvetésre irányul, a német álláspont – amelyet láthatóan az új német kormány is fenntart – elfogadja a „luxemburgi csomagot”. Tehát a nettó befizetők csoportjában igazából Hollandia, Svédország és az Egyesült Királyság támogatja a leginkább a kis költségvetést. Ezzel szemben áll a kohéziós országok tábora, beleértve valamennyi új tagállamot, valamint Portugáliát, Spanyolországot, Görögországot. Ezekkel az országokkal erősen szimpatizál Olaszország, Belgium, Finnország, Írország és Luxemburg. Úgy tűnik tehát, hogy az országok nagyobbik csoportja el tudná fogadni azt a költségvetést és szerkezetet, amelyet a luxemburgi elnökség javasolt. Kérdés azonban, hogy ez elég-e, hiszen a pénzügyi perspektíváról egybehangzóan kell megállapodni.

– *Gyakorlatilag az történt végül, hogy a luxemburgi elképzeléseket pontosan Nagy-Britannia, illetve akár mondhatnám azt is, hogy személyesen Tony Blair torpedózta meg, éppen az angoloknak járó visszatérítés miatt.*

– Igen, ez így van, az Egyesült Királyság magatartásának kiemelkedő szerepe volt abban, hogy nem fogadták el a luxemburgi javaslatot. A fő indok az volt, hogy meg kell változtatni a költségvetés szerkezetét, de ezzel már a tárgyalások végső szakaszában álltak elő, így akkor már nem volt rá mód és lehetőség. Mostanra az elnökség időszakának nagy része sajnálatos módon úgy eltelt, hogy ilyen reformjavaslatokat nem tettek le az asztalra.

– *A pillanatnyilag kialakult helyzettől függetlenül, nem jogos azért az a követelés, hogy valóban szükség lenne az unió költségvetési rendszerének valamiféle reformjára?*

– Előbb meg kell néznünk, hogy a költségvetésnek melyek a fő prioritásai. A közös költségvetés legnagyobb részét ma is a közös mezőgazdasági politika jelenti, ebbe beletartoznak a piaci alapú támogatások, beletartozik az intervenciók felvásárlások támogatása, a vidékfejlesztés és legnagyobb tételként a termelők közvetlen támogatása. Ezeket a célokat az Európai Közösség alapszerződése fektette le, a felülvizsgálatokról, tehát arról, hogy milyen irányba menjen a közös mezőgazdasági politika, azt hiszem, minden tagállam kész vitát folytatni. Magyarország is hajlandó erre, de azt is látni kell, hogy az uniós alapszerződéseket nem lehet teljesen felülről csupán a költségvetéssel. Van egy uniós szerződéses kötelezettség a közös mezőgazdasági politika szabályozására, s gyakorlatilag ez az egyetlen olyan politika, amely csak vagy majdnem csak közösségi forrásból enged támogatást folyósítani az uniós állampolgárok számára.

A második legnagyobb tétel a kohéziós politika: a felzárkózási, regionális támogatások, amelyekből Magyarország is közlekedési, környezetvédelmi infrastruktúrát, helyi infrastruktúrát kíván finanszírozni. Ez olyan kiadási tétel, amely egy kibővült unióban nem megkérdőjelezhető. Az úgynevezett régi politikákhoz vagy régi kihívásokhoz zártak fel olyan új feladatok, amelyek a világkereskedelmi versenyből adódnak. Az európai exportőröknek olyan versenytársakkal kell szembenéznük, amelyek egyre jobb pozíciókat tudnak maguknak elérni, akár Kínára, Indiára gondolunk, akár az olyan hagyományosan nagy versenytársakra, mint Japán vagy az Egyesült Államok. Ezekkel szemben Európa leszakadni látszik egy picit, tehát érdemes lenne több támogatást folyósítani a versenyképességre, kutatás-fejlesztésre, oktatásra, az emberi erőforrásokba történő beruházásra. Ezt a célt senki nem kérdőjelezi meg. A probléma ott van, hogy ha finanszírozzuk az eddigi kötelezettségeinket, a mezőgazdasági politikát és a kohéziós politikát, akkor egy kis költségvetésben nem

nagyon marad mozgástér arra, hogy ezeken túl új feladatoknak is jelentős támogatást adjunk. A versenyképességi kihívások mellett felmerülnek a migráció, a határellenőrzés kérdései; a bel- és igazságügyi együttműködésre is közös finanszírozást kellene nyújtani. Ez újszerű feladat az unió előtt, amelyet a közösségi költségvetésnek is támogatnia kellene. Ha mindezeket a régi és új feladatokat figyelembe vesszük, hát nem nagyon férnek bele abba az egy százalékba, amelyet a nemzeti jövedelmükből a tagországok befizetnek a közös alapba. A vita tehát valójában azon folyik, hogy melyik területen kell visszaszorítani az igényeket, vagy melyik területen nem képes az unió a feladatok eléréséhez szükséges finanszírozást nyújtani. Ebből a konfliktusból adódik az egy százalék körüli vita, illetve az, hogy milyen legyen a közösségi költségvetés szerkezete.

– *Őn végül is mire számít? Lesz még az idén költségvetés, vagy ennek előkészítése áttolódik az osztrák elnökség idejére? Egyáltalán milyen mozgástere van Magyarországnak pillanatnyilag?*

– Én nagyon bízom benne, hogy a brit elnökség, mint minden elnökség, tenni fogja a dolgát, és az utol-

só pillanatig nem mond le arról, hogy egy kompromisszumot kidolgozzon. Ehhez persze az idő rövidege miatt rendkívül intenzív munkára lesz szükség, amire azért a brit miniszterelnök megnyilvánulásaiból ítélve az Egyesült Királyság kész. Tekintettel arra, hogy ez idáig nagyon sok idő elment anélkül, hogy érdemi tárgyalásokat tudtunk volna folytatni, a megegyezés esélye valóban nem túl nagy, azt azonban valamennyi visegrádi tagállam – sőt, két nappal ezelőtt a balti országok, és azt hiszem, a kisebb költségvetésben érdekelt országok is – kifejezésre juttatták, hogy készek az utolsó pillanattig tárgyalni. A december 15–16-i csúcstalálkozóig várhatóan minden fél végig fog elemezni minden kompromisszumlehetőséget, és bízunk benne, hogy az utolsó pillanatig lesz mód a megegyezésre. Magyarország is azon a véleményen van, hogy a tárgyalások lehetőségét, amíg az idő engedi, teljes mértékben ki kell használni. Magyarország mozgástere ebben a kérdésben nyilvánvalóan a kohéziós politika, illetve a felhasználási szabályok rugalmassá tétele körül határolódik be. Ez az, ami Magyarország szempontjából a kompromisszum sarokpontjait jelentheti. ■